

КІНЕЦЬ ОТАМАНЩИНИ.

(Розділ XVII з III частини книжки В. Винниченка "Відроджене Наші").

- 1. Незаконні сілські облоги. — 2. Продаж України на два боки. — 3. Останні ганебні конвульсії отаманщини. — 4. На розбурханому морі.

(Докінчене.)

3. Останні ганебні конвульсії отаманщини.

Можливість взяти Київ трохи підняла надії й надії-принців і наддніпрянців. Але неодажню остаточно убила всі ці надії в Галичині, а вони стали вже цілком свідомо, упевнено переговорювати з Денікіном.

Головними керівниками цієї акції були — в Парижі д-р Панейко, а в Україні диктатор Петрушевич.

А ще одним керівником було... хороби, а особливо плямистий тиф, який, почавшись уже літом, усе більш і більше розвивався серед українського війська. Осінній холод, слота надали ще більшої сили епідемії. Босі, недягнені, виснажені солдатки не мали великої відпорної сили сій хоробі й тисячами хорили від неї. Медичної допомоги не було ніякої, санітарні умови були просто страшні, люди гинули гірше ніж від боїв.

Даремно кам'янецький уряд благав-молив Антанту допомогти хоч лямками до хорих, — люта лихварка була глуха. І через кілька тижнів по взятю Києва й виступу з його української боездатної армії було не більше 6000 чоловік, у тому числі наддніпрянців тисячі дві. Більше 20.000 чоловік лежало хорими в шпиталях і казармах.

4-Хі відбула ся нарада галицької старшини, яка констатувала цілковиту нездатність армії до військової акції. На сій же нараді виразно зазначила ся й орієнтація на Денікіна.

В сей час прибув післанець з Парижа з інструкціями. Диктатор Петрушевич дав таємний наказ командуючому галицькою армією Тарнаському й той підписав 7. листопада договір між галицьким командувачем і командою добровольчої армії, по якому галицька армія переходила під повну владу Денікіна.

Політичним пунктом сього договору була автономія Галичини в "єдиної, недеміної".

І після 7. листопада всі галицькі війська стали переходити на бік лютих ворогів українського народу.

Денікін, не боячись тепер уже ніякого опору з боку наддніпрянців, кинувся на них і в кілька днів розпорозив їхні невеличкі сили в різних напрямках.

Кам'янецький уряд, партійні організації, отаманські штаби, мусіли тікати з Кам'янця в різні боки. Деякі міністри опинились у Румунії, деякі в Галичині. Осередок же з головним отаманом С. Петлюрою та частинною правительством чолі з І. Мазепою став відступати в напрямі Проскурова по лінії залізничі.

Але денікінці гнались за ними невідступно й вони мусіли кинути поїзд з усією державною скарбницею, яку було розграбовано населенням та денікінцями, і на підводах простувати в напрямі Старо-константинова, куди по наміченому шляху мали стікати ся всі розбиті частини війська.

Кам'янець же було віддано Полякам, які, правда, й самі зазіхали на його.

Між Старо-константиновом, де проходила лінія польського фронту й Бердичевом, занятим один час повстанцями, а потім більшовиками, була "порожня" смуга території, яку Поляки милостиво згодились віддати кам'янецькій владі для зібрання рештки своїх сил.

І от тут на сій смузі в малесенькому містечку Любарі відбулась остання ганебна конвульсія отаманщини.

Серед частини урядових військ, вимучених невдачами боїв, тіканими, а особливо всією політикою отаманщини, почало ся ширитись не-

вдоволене, яке й вилилось у рішучий намір зробити "переворот", арештувати "батька" головного отамана з його урядом і перейти до большевиків. На чолі сїєї змови стояв відомий повстанський отаман Волох.

Вибравши слушний момент, ся частина військ зробила виступ проти уряду, почавши обстрілювати з кулеметів той будинок, де був головний отаман з своїм штабом. Ошешелений і переляканий штаб кинув ся в ристік, а петлюрівські адютанти посадили головного отамана на бричку й з усіх сил почали тікати на Шепетівку, де стояли польські війська. Там С. Петлюра розяснив польській команді, що українські війська "зоболшевничились", і сам утік далі у Варшаву, а Поляки, не довго думаючи, почали обстрілювати Любар.

А в Любарі вже все заспокоїлось, бо частина військового уряду була більша й хутко відбила напад Волоха, а сам Волох з невеликим загном (душ 400) утік з Любаря й перейшов до большевиків. Поляки-ж своїм обстрілом биля й убили не багатьох большевиків, а тих самих нещасних "петлюрівців".

Сим ганебним, зрадницьким, але характерним для всієї петлюрівщини актом скінчилась діяльність отаманщини на Україні.

А 24. грудня 1919 року постановою спільного засідання центральних комітетів партій соціалдемократів і соціалістично-революціонерів уся повноваження передавалась кабінетові міністрів на чолі з І. Мазепою. В сій резолюції ні слова не згадувалось ні про Директорію, ні про головного отамана, отже тим самим ці інституції касувались. Все-ж командувачем всіма військовими силами перейшло до Омеляновича-Павленка.

Отаманщина в лиці С. Петлюри й його "ідейного" підлизі "соціалдемократа" А. Лівницького робила ще заходи в Варшаві для врятовання своєї влади, оббила ще порогів в польській імперіалістичній шляхті, канючила, випрохувала й навіть віддавала землю польським поміщикам на Подолі й Волині (договір А. Лівницького й С. Петлюри з польським урядом) за польську поміч, були навіть спроби С. Петлюри й А. Лівницького скласти цілком правий уряд у Варшаві (шківа, чим він відрізнявся від того "лівого", що був?) і за допомогою Поляків здобувати загублену владу. Але се все були тільки останні конвульсії.

В сей час уже загинув сам той Денікін, проти якого Поляки немов хотіли піддержувати кам'янецький уряд, і пропала реальна підстава для "дружби" в польській редакції з кам'янецькою контрреволюцією.

Отаманщина кінчилась. І цілком вірно схарактеризував її сам "головний отаман" С. Петлюра в своєму передсмертному "апелю" до Антант, назвавшись її глядіятором, рабом. В листі до французького буржуазного журналіста Пелісе він писав: "Нам Полякам, які, правда, й самі зазіхали на його."

Між Старо-константиновом, де проходила лінія польського фронту й Бердичевом, занятим один час повстанцями, а потім більшовиками, була "порожня" смуга території, яку Поляки милостиво згодились віддати кам'янецькій владі для зібрання рештки своїх сил.

І от тут на сій смузі в малесенькому містечку Любарі відбулась остання ганебна конвульсія отаманщини. Серед частини урядових військ, вимучених невдачами боїв, тіканими, а особливо всією політикою отаманщини, почало ся ширитись не-

4. На розбурханому морі.

На Україні-ж події розвивались далі з неупинною послідовністю й неминучістю. Денікін, захопивши більшу частину України та столицю її Київ, не довго вдержав ся на ній. Чорна реакція, що йшла слідом за ним, як соціальні мародери, почала зразу-ж свою грабіжницьку, клясову, мстливу роботу.

Знову, як за гетьманщини, тільки в без порівняння більшого розміра зачалась реакційна вакханалія "культурно-творчих сил", відзначаючись таким звірством, таким садизмом люти, якого не знав і не знатиме ні один режим. Єврейські погроми польської шляхти в Польщі й Галичині чи отаманщини на Україні в порівняно з єврейськими погромами Денікіна бліди в своїх кровавих фарбах. Се був один жахливий кошмар, добре зазначений ідеологом погромів В. Шульгином у своїй статі "Пытка страхом".

Поміщицтво кинувлось на селянство, вгрозилось у його жадинами, зголоділими зубами розлюченого паразита й почало в дикій сласности шмагувати тіло свого вічного раба. І се зразу-ж зруйнувало військового перемогу Денікіна, бо селянські повстання ще з більшою силою, ніж проти большевиків, вибухнули по всій Україні й ще дужче розлились, розхитали всю денікінську силу.

Тоді, скористувавшись сим, російські совітські війська, упроравшись за сей час з контрреволюційним походом адмірала Колчака на Сибір і генерала Юденича біля Петербурга, перекинулись на Україну й почали вибивати з неї Денікіна з допомогою повстанців.

За якийсь місяць-півтора весь денікінський армію на Україні було розторочено й відкинуто на окраїни її. Київ знову було взято комуністами російськими й українськими.

А на Подолі в сей час з місця на місце пересував ся відламок кам'янецької влади, уряд Мазепи з решткою військової, намагаючись устояти на ногах проти тих бурхливих хвиль соціально-національного розбурханого моря, що биля й нагнали на його з усіх боків. Без території, без заробіт, з такими старенькими, пошарпаними вітрилами, як парламентаризм, з компасом усе-ж таки на Антанту, на ті загубні, перфідні скелі, об-які вже розвив ся корабель отаманщини, — сей блукаючий уряд робив надлюдські усиля врятувати своє існуванє.

Для підкріплення себе він навіть закликав до себе колись "вмигнутого, як собаку", бувшого голову Директорії В. Винниченка, пишучи в листі до його, що тепер починається "нова ера". Але В. Винниченко, не бачучи нічого нового в сих конвульсїях кам'янецьких бідних недолумків, відповів їм, що може взяти участь тільки в тим уряді, який стоїть на ґрунті чистої радянської влади й рішучої соціалістичної революції. Виступивши з соціалдемократичної партії, він уже тепер не вважав для себе важними ніякі постанови й пропозиції Ц. Комітету сїєї партії, а їхній "перед-парламент", який прийняв сей уряд за форму влади, здав ся йому тільки смішним і жалюгідним стрибанєм у керешчину, очманілим від кошмарів, від власних помилок і злочинств людей.

В Києві.

Радянська влада в Києві назначила інженера Термаса, бувшого завідуючого електричною станцією в Києві, завідаєлем всіх комунальних заведень в Києві.

В багатьох виставових вікнах кїївських склепів висвіщують віддати більше сили і "Просить ся не турбувати. Склеп розгромлений".

В Києві сформувал ся австро-угорський совіт жовнірських депутатів. Совіт явля ся за формоване червоних батальйонів.

ПОЛОЖЕНЄ РОБІТНИЦЬ В СОВІТСЬКІЙ РОСІЇ.

(Докінчене.)

Велике агітаційне значенє мають безпартійні конференції робітниць, котрі в окремих містах, губерніях, повітах скликають ся приблизно кожних 3—4 місяці. Такі конференції стали найкращим средством для пробудження ще незатрутої революції і в сїм напрямі дали дуже добрі наслідки. (Зараз до таких конференцій притягають ся і селянки). В жовтні 1919 р. відбулась така безпартійна конференція в Москві і на ній було присутних до три тисячі делегаток, представниць від 60.000 московських пролетарок (всього в Москві 180.000 робітниць).

Проводить ся також усна і пресова пропаганда й агітація. Майже в кожнім партійнім органі є особа "Сторінка Робітниць".

Ми можемо тепер сміло сказати, без жадної похвали, що які не були недостатки в нашій праці, — добути сїм робом наслідки перевищили всі наші сподіваня.

Рік тому назад була лише маленька групка свідомих робітниць, а решта маси робітниць були лише революційно настроєні, а поза тим ще незорганізовані, невідомі. Тепер утворились вже численні ряди свідомих робітниць-членкинь Комуністичної Партії, котрі в протягу сего року всіляк вже виконували працю. Повироблювалось чимало талановитих робітниць-агітаторок, а зараз починають виробляти і робітничі журналістки-публіцистки.

Рух робітниць захопив вже найширші маси і він стає значною політичною силою. Краще всего праця провадилась в Петрограді, Москві, Московській губернії і Івано-Вознесенській губ. Але без сумніву, що в Петрограді робітничі найкраще всего організовані й освідомлені. В інших губерніях праця по декотрих місцевостях стоїть також досить гарно. На всеросійських нарадах партійних організаторів по праці серед жінок були представники від 28 губерній, а не могли прийти напр. товарищи з Уралу, з Уфи, Оренбургу, Астрахану, хоч праця і там провадить ся. Таким робом рух робітниць дійсно охопив уже всю Росію.

Робітничі проявили велику організаційну здібність. Ім вже вдалось, не уважаючи навіть на нечувані труднощі, допомогти совітським відділам утворити чимало ясел, дитячих садків, шкіл, громадських харчівень і т. п. І в той час, коли робітничові приходило ся йти на фронт, в ряди Червоної Армії, обороняти Сівітську владу від нападів Денікіна, Юденича, імперіалістів Антант, — то робітничі дома заступали його не тільки в фабриці і на заводі, але і в Сівітах, в професійних союзах, в міліції і інших установах. Чимало є також робітниць, які заважають їти спільно плече об плече з робітниками і борються на фронті проти білогвардійців.

І в протягу сего року робітничі переконались, що для того, щоб мати можливість спокійно будувати нове жите, для того, щоб покінчити з транспортною та споживчою кризою, — необхідно перш всего покінчити з оружною силою Юденича і Денікіна, необхідно нанести рішучий удар силам буржуазії і на завсігда положити кінець їхнім змаганям задушити Сівітську владу. Разом з тим робітничі за останні два місяці головну свою діяльність звернули на несенє рїжної помочи Червоної Армії. Тепер, коли ми наносимо Юденичові і Денікінові рішучий смертельний удар, робітничі знов-зможуть віддати більше сили і для інших справ, розуміють ся, не забуваючи своєї праці і для Червоної Армії.

Перед обличчєм ворогів-імперіалістів російські пролетарки показали себе повніл достойними товаришів-пролетарів.

Вони не переставали проявляти готовости йти на які угодно жертви, щоб лишє покінчити з силами буржуазії. Вони говорили робітникам: правда, нам тяжко, нам трудно, але ідіть на фронт, не жаліть нас, ми заступимо вас, ми все поладимо. Підчас останнього денікінського наступу тувльські робітничі на своїй безпартійній конференції одногласно заявили в своїй резолюції, що Денікін вступить в Тулу тільки через трупи тувльських робітниць. Такі заяви були зроблені і по інших містах.

Проти Денікіна, Юденича повстала вся робоча Росія, готова на всі зуслія, на найгірші муки, щоб тільки захищати свою робітничу совітську владу! Сівітська влада пустила вже глибокі коріня в пролетарських масах. В свою оборону вона зуміла підняти найсподійніші, найтемініші й елементи. В ній найкраща запорука в її твердості і неопобідимости.

Буржуазні жінчини ненавидять Сівітську владу і стараються всіляко очернити її в очак мас, не спиняючись одні перед якою брехлює — навіть неправдоподібно і смішною.

Минувшю весни прихильниць французських та англійських імперіалістичних кругів пустили в світ брудну і підлу клевету, будьто би Сівітська влада "асоціалізувала чи там знаціалізувала жінчин".

При сій нагоді париські й лондонські світські і пів-світські дами уважали за відповідне торжество звернутися до імперіалістичного "звіря" Клемансо, з просьбою захищати російських жінчин від лютюї Сівітської влади.

Таке обвинуваченє комуністів не першина. Маркс ще в "Комуністичнім Маніфесті", в своїх безсмертних творах збів і осміяв ту буржуазну вигадку.

Особливо найділішє те, що представителі ІІ. Інтернаціоналу (Кавлький мав безсоромність попірати і повторювати ту йду клевету проти Сівітської влади.

Всі ті заходи відлітати робітничі, настроїти їх проти революції, розуміють ся, ні до чого не доведуть. Серед російських робітниць така вигадка може викликати лише веселий сміх. А для робітничих інших країв конституція і декрети Сівітської республіки, вся її діяльність і в кінці резолюції і заяви самих російських робітниць являють ся найкращою непереможною відповіддю.

Панове-ж з ІІ. Інтернаціоналу всім сим можуть здобути лиш ненависть та приривство робітничіх всего світа. Кожда російська робітничка відповість тим панам менше-більше так: при капіталізмі ми були рабнями, нами торгували і-в шлюбі і поза шлюбом. При Сівітській владі нам першим вдалось розігнути наші спини і почути себе вільними людьми. То, що так довго здавалось лише далекою мрією, претягнуто казкою, в котру ми боялись вірити — робить ся тепер можливим, реальним, виконаним і ми-ж тепер починаємо будувати комунізм! Смішно кликати нас назад! Скільки-б не старались о се буржуазні дами і їхні поплечники з ІІ. Інтернаціоналу — їм вже не владсть ся зіпнути робітничіх з правильного шляху.

Бо вони зробили вже собі вибір. Вони ідуть разом з Сівітською владою, разом з Третім Інтернаціоналом — проти вас, панове!

Олена Блоніна (Інеса). ("Комуністичний Інтернаціонал").

Сівітська торговельна місія в Празі.

До Праги прибула большевицька торговельна місія в цілі наванязані торговельних звязин з Чехіями. Місія являється, що за все платитиме золотом.

ВИДАВНИЦТВО КУЛЬТУРА

Вже вийшла з друку давно пожадана для українських робітничих книжка в українській мові під заголовком:

КОРОТКИЙ ВИКЛАД ПОЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІЇ

Написав А. Богданов, переклав на українську мову М. Д. ЦІНА КНИЖКИ \$2.50

Се є одна книжка з найновіших видань в українській мові. Обіймає около 400 сторін друку великого формату. Кожний, хто лише вміє читати по українськи, повинен її сейчас замовити. Замовлення шліть на адресу:

KULTURA PUBL. CO.
414 EAST 9 ST. — — — NEW YORK, N. Y.

ЗІНОВЄВ ПРО ТАКТИКУ ІІІ. ІНТЕРНАЦІОНАЛУ.

Зіновєв, голова езекутивного комітету ІІІ. Інтернаціоналу, помістив в публікації матеріалів до ІІ. конгресу ІІІ. Інтернаціоналу в Москві статю, в якій обговорює справу організації ІІІ. Інтернаціоналу.

Обговорюючи зміни, які зайшли від часу оснований ІІІ. Інтернаціоналу, стверджує, що в останніх часах багато соціалістичних організацій, які виступили з ІІ. Інтернаціоналу, зголошують своє приступленє до ІІІ. Інтернаціоналу, який стає тепер немовби "модним". Треба тому стретити ся від опортуністів, які доби-вають ся до Москви.

У відносинах до тих партій, що виступили з ІІ. а не приступили до ІІІ. Інтернаціоналу, Зіновєв переконаний, що їх робітничтво є по стороні Москви і що воно тим скорше позбудеть ся лихого впливу провідників, чим острійше Москва буде демаскувати всіх Кацьких, Гильфердінгів, Гілквітів і інших. Перший конгрес ІІІ. Інтернаціоналу вироблював програму Комуністичного Інтернаціоналу, теперішній повинен зайняти ся справою тактики пролетарської боротьби в цілому світі.

Зіновєв признає, що ся тактика не може бути скрізь однаковою та що вона мусить принорвлювати ся до місцевих відносин. Тому й ділитиме він краї, де вкорінюють ся комунізм, на 4 групи:

І. Росія, де пролетарська революція вже переведена.

ІІ. Німеччина, Австрія, частина балканські краї, де почала ся вже революція і де дозріває серед тяжких умов революція пролетаріяту.

ІІІ. Англія, Франція, Італія, краї, де є побідна буржуазія, та старі парламентарні традиції і де серед робітничої класи швидко завершуєть ся глибока перемена і ревізія їх поглядів та цінностей.

ІV. Поневолени народи і колонії, як Ірландія, Індія, частина Туреччини і т. д., де визвольний рух пролетаріяту мусить прирбати національну закраску та де комунізм має перед собою спеціальні справи. Конгрес мусить узгалядити окремішні умови та відносини в поодиноких краях.

В справі парламентаризму Зіновєв заявив, що всюди там, де пролетаріят не є у кермі при владі, треба використувати буржуазний парламентаризм. Під сим оглядом серед комуністів не повинно бути ріжниць.

Що до професіональних організацій, то Зіновєв не радить вступати з них, як се-го домагають ся крайні ліві елементи, але борити ся в лоні існуючих професіональних організацій та організувати в них свої комуністичні огнища.

Накінєць Зіновєв домагаєть ся, щоб конгрес зажадав від усіх партій, які хотять вступити до ІІІ. Інтернаціоналу, щоб в цілости прийняли комуністичну програму і зміну назви і кінчить заявою, що "треба ясно зазначити ріжничі, які відділяють комуністів, сторонників пролетарської революції від соціалдемократів, що помагають буржуазії давити робітничу класу".

В ПОЛЬЩІ.

(Після старокрепих газет з кінця липня с. р.)

Ревізії в Варшаві.

В останніх днях варшавська поліція перевела цілий ряд ревізій серед комуністів. Найдене багато літератури, а кілька осіб арештовано.

Нарал суди в цілій Польщі.

Міністерство військових справ завело на території цілої польської держави наглі суди щодо осіб, які підлягають військовому судівництву.

Завішено жидівських газет в Варшаві.

В Варшаві завішено видавництво жидівських газет "Die professioneller Bewegung", "Unser neue Weg" і "Haeftra".

Арештована в Варшаві.

За-приказом урядового комісаря Варшави інтерновано двайцятьох артистів жидівського центрального театру. Редактора Індельмана інтерновано.

Велика облога в Варшаві.

В суботу, дня 24. липня, як доносять польські дзєвники, була велика облога в Варшаві при допомозі поліції і військової. В деяких місцях міста уставлено машинні кріси. Облога обіймала вулиці, каварні реставрації, клуби й кіна, де провірювано легітимації, як цивільних, так і військових. В одній з каварень находив ся ген. Мінкевич, від якого зажадано теж легітимації. В часі облоги всі локальні телефони були вилучені. Арештовано кілька тисяч осіб, переважно тих, що ухилились від військової служби.

Арештована у Варшаві.

На днях переведено знову в Варшаві при участі кількох батальйонів військової облоги на мушин, які ухилиють ся від військової служби. Арештовано около 4.000 осіб.

Нові арештовані в Варшаві.

За большевицьку і проти-військову агітацію потягнуто до відвічальности в Варшаві Станіслава Шафраньску, Теодора Друшницьку, Р. Глоговського, Михайла Ольховського, зєдїничого машиніста і А. Іельо Сендзімір Суйковську.

Превенційна цензура часописів.

Рада державної оборони по-рішила ввести превенційну цензуру для періодичних видань. Після введення цензури в сьому виді відключать ся всі попередні зарядження що до т. зв. автономної цензури, виконуваної силами і на відвічальність поодиноких редактій.

Представник сівітської Росії у Відні.

На основі умови Літвінова з представниками австрійського уряду приїхав до Відня офіційний представник сівітської Росії д-р Бронський в справі вимини полонених. Часописи підозрюють в ньому голову головного відділу большевицької пропаганди в середній Європі.